

การเสริมสร้างสัมมาชีพการประดิษฐ์โคมแสนดวงอัตลักษณ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ
ในเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

THE PROMOTION OF HONEST LIVELIHOOD IN CREATING “SAEN
DUANG” LANTERNS AS A COMMUNITY IDENTITY FOR THE ELDERLY IN
MUANG DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

พระครูโกวิทอรธาวาที

Phrakrukowitattawatee

จันทรัมย์ ตาปูลึง

Chantarat tapuling

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

phisit Kosupho

พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ

Phraathiwat Ratanawanno

ภัชชารบถ ฤทธิเต็ม

Phatcharabot Ruettham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

E-Mail : udorn.sang@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 7 สิงหาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 สิงหาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการประดิษฐ์โคมแสนดวงของผู้สูงอายุในชุมชน 2) พัฒนาระบบการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูน และ 3) ถ่ายทอดและสร้างเครือข่ายสัมมาชีพในกลุ่มผู้ผลิตโคมแสนดวง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสม (Mixed Methods) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มสัมมาชีพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จำนวน 300 ชุด การวิจัย

เชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวม 20 คน และ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างแบรนด์ของโคมแสนดวงให้ทันสมัยให้แก่ตัวแทนผู้ประดิษฐ์โคมในชุมชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาจากประชาชน 17 ชุมชนในเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า ผู้ผลิตโคมแสนดวงส่วนใหญ่เป็นหญิงสูงอายุที่มีทักษะและประสบการณ์จากการเรียนรู้ในครัวเรือน ประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อองค์ความรู้และกระบวนการผลิต โดยเห็นคุณค่าในความประณีต ความภาคภูมิใจ และการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม พร้อมเสนอให้ส่งเสริมทักษะด้านการออกแบบ การสนับสนุนวัตถุดิบ และการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ โคมแสนดวงจึงเป็นงานหัตถกรรมที่สะท้อนศรัทธาและอัตลักษณ์ล้านนา ควบคู่กับการสร้างสัมมาชีพอย่างยั่งยืน

2. การประดิษฐ์โคมแสนดวงของผู้สูงอายุในลำพูนเป็นการสร้างสัมมาชีพที่ยึดหลักพุทธธรรม เน้นอาชีพสุจริต ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุธรรมชาติ และการรวมกลุ่มอย่างไม่แข่งขันรุนแรง มีการอบรมพัฒนาทักษะ การออกแบบแบรนด์ และการตลาดออนไลน์ ช่วยสร้างรายได้ เสริมคุณค่าทางใจ อนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมความยั่งยืนทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ

3. สำหรับกิจกรรมถ่ายทอดและการสร้างเครือข่าย คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรม 2 กิจกรรม โดยโครงการมุ่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุลำพูนผ่านการประดิษฐ์โคมแสนดวง โดยเน้น 1) การถ่ายทอดภูมิปัญญาข้ามวัยผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และ 2) การสร้างเครือข่ายสัมมาชีพร่วมกับภาคี พร้อมใช้สื่อออนไลน์พัฒนาอาชีพสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ: สัมมาชีพ, โคมแสนดวง, อัตลักษณ์, ผู้สูงอายุ

ADSTRACT

The purpose of this research article is (1) to investigate the body of knowledge and the crafting process of Khom Saen Duang lanterns among the elderly in the local community; (2) to develop processes for promoting sufficiency livelihoods for elderly residents in Mueang Lamphun Municipality; and (3) to transfer knowledge and establish a network of elder artisans for sustainable livelihood development. This research employed a mixed-methods approach, incorporating documentary research, quantitative surveys, qualitative interviews, and participatory action research.

The research findings are summarized as follows

1.A survey of 282 residents across 17 communities in Mueang Lamphun Municipality revealed that the majority of Khom Saen Duang artisans are elderly

women who acquired their skills through intergenerational household learning. Community members expressed a positive attitude toward the craftsmanship and production processes, emphasizing the value of meticulous work, cultural pride, and active participation in local traditions. Recommendations include promoting design skills, supporting raw material accessibility, and transferring knowledge to younger generations. The lanterns thus represent not only a form of cultural faith and Lanna identity but also a sustainable livelihood initiative.

2.The crafting of Khom Saen Duang lanterns by the elderly exemplifies a sufficiency livelihood grounded in Buddhist principles—centered on honest work, the use of local wisdom and natural materials, and non-competitive collaboration. Skill-development programs in branding and online marketing have been introduced to enhance income generation, foster spiritual value, preserve cultural heritage, and promote sustainability in economic, social, environmental, and spiritual dimensions.

3.The knowledge transfer and network-building activities included two key initiatives. The project focused on empowering the elderly through lantern-making by emphasizing: (3) intergenerational knowledge transmission via participatory workshops, and (2) the formation of a sufficiency livelihood network in collaboration with stakeholders. Online media was also employed to support creative economy development through professionalization of local craftsmanship

Keywords: Honest Livelihood, Saen Duang Lanterns, Identity, Elderly

บทนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง พร้อมทั้งการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม การดำเนินการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อวางรากฐานเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงในอนาคต โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจในระดับชุมชนท้องถิ่น อันจะเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคในสังคม (หทัยชนก คะตะสมบุรณ์, 2562 :57-70) ชุมชน อาทิ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบผสมผสานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท้องถิ่น นอกจากนี้ การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงองค์กรชุมชนกับโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชนยังถือเป็นแนวทาง

สำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีเอกลักษณ์ และสะท้อนถึงวัฒนธรรมอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อสร้างรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของชุมชน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดอย่างสมดุล เป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการประกอบอาชีพโดยใช้การเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนกับท้องถิ่น การพึ่งพาตนเองกลายเป็นแนวคิดหลักที่ได้รับการหล่อหลอมให้แก่ทุกคนในชุมชน เพื่อให้พวกเขาสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการผลิตและถ่ายทอดให้กับสังคม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 78)

การพัฒนาเมืองให้มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้ถูกส่งเสริมและพัฒนามากขึ้นในหลายจังหวัดทั่วประเทศไทย โดยแต่ละจังหวัดได้ดำเนินการจัดทำแผนงาน ยุทธศาสตร์ และกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน เพื่อสร้างความโดดเด่นเฉพาะตัวในการพัฒนาเมืองให้มีความเป็นเอกลักษณ์และยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมอันทรงคุณค่า (กองบรรณาธิการและสำนักมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม, 2560 : 66 -77) จังหวัดลำพูนเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,400 ปี และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของเมืองเก่า ชุมชนประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำพูนถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า การพัฒนาจังหวัดลำพูนมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการเป็น "เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานของความพอเพียง" โดยมีการพัฒนาอย่างองค์รวมและสมดุลในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ การพัฒนาเมืองเน้นความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์พื้นถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน (แผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ.2566 – 2570 :3) เทศกาล "โคมแสนดวงเมืองลำพูน" เป็นนโยบายสำคัญของจังหวัดลำพูนที่มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเทศกาลนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณียี่เป็งหรือเทศกาลลอยกระทง ซึ่งจัดขึ้นเพื่อถวายสักการะและบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ สรวงสวรรค์ โดยมีความเชื่อว่าแสงประทีปจากโคมจะนำพาความเจริญรุ่งเรือง ความร่มเย็นผาสุก และความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต เทศกาลดังกล่าวจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ด้วยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ วัดพระธาตุหริภุญชัย องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เทศบาลเมืองลำพูน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน และการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลำพูน โดยทุกฝ่ายมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการสืบสานประเพณีโคมล้านนาอันวิจิตร ซึ่งได้ยกระดับให้เป็นเทศกาล "โคมแสนดวง" เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นและกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดลำพูนอีกด้วย (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์, 2566) เนื่องด้วยประเพณีโคมแสนดวง จังหวัดลำพูน เป็นที่สนใจและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลให้เทศบาลเมืองลำพูนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจัดโครงการอบรมเชิงวิชาการเพื่อให้ความรู้ด้านการประดิษฐ์โคมล้านนาแก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน

ทั้ง 17 ชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมทักษะการประดิษฐ์คอมพิวเตอร์ให้นำมาจำหน่ายในช่วงเทศกาลโคมแสนดวง นอกจากนี้ เทศบาลฯ ยังได้ดำเนินการสนับสนุนรายได้แก่ชุมชนผ่านการรับซื้อโคมบางส่วนเพื่อนำไปใช้ในการประดับตกแต่งเมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาการประดิษฐ์โคมล้านนาให้ดำรงอยู่ต่อไป การดำเนินโครงการนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนแก่ชุมชน (สำนักงานเทศบาลเมืองลำพูน, 2562) ดังนั้นผู้สูงอายุถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญในชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่ครอบครององค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิต การถ่ายทอด และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังสังคมในวงกว้าง องค์ความรู้เหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยมีการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพัฒนาอาชีพ ซึ่งส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นอาชีพที่ดำเนินการโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม โดยมุ่งเน้นความสุขของตนเองและผู้ที่ร่วมปฏิบัติงาน ตลอดจนการเสริมสร้างสุขภาพกายและจิตใจ ผ่านการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัมมาชีพของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยทำให้เกิดมุมมองในสังคมบางส่วนว่า ผู้สูงอายุอาจเป็นภาระต่อสังคม อย่างไรก็ตาม แผนผู้สูงอายุแห่งชาติได้กำหนดปรัชญาไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้สูงอายุไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม แต่สามารถมีส่วนร่วมและเป็นพลังในการพัฒนาสังคมได้ จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และรัฐ ให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีสุขภาวะที่ดีให้นานที่สุด (ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580, 2568:13) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ระบุถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อสังคม โดยเน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาที่สะสมมาตลอดชีวิตไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อให้เกิดการสืบสานและพัฒนาต่อยอดความรู้ในสังคม ทั้งนี้ยังสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัย และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตามศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570), 2568: 30)

สำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 อำเภอ มีจำนวนผู้สูงอายุถึง 108,085 คน จากประชากรทั้งหมด 402,011 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.15 ของประชากรทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าจังหวัดลำพูนได้เข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์" ทั้งนี้ จังหวัดลำพูนให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุถือเป็นปูนียบุคคลของท้องถิ่นที่มีบทบาท

ในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันทรงคุณค่าที่สั่งสมมาตลอดชีวิตไปสู่คนรุ่นหลัง (รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดลำพูน, 2567:79) นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนผ่านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้น คณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการประดิษฐ์คิดของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูนเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญด้านฝีมือที่ประณีต สวยงาม และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน นับเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่า สมควรได้รับการพัฒนา ต่อยอด และขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและรายได้ให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมาตลอดชีวิตให้แก่คนรุ่นหลัง การส่งเสริมสุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุผ่านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมสันทนาการจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างสัมมาชีพการประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ที่มีอัตลักษณ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อทำการศึกษารายละเอียดองค์ความรู้และกระบวนการการประดิษฐ์คิด การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพในกลุ่มผู้สูงอายุ และการถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงการสร้างเครือข่ายสัมมาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนสู่พื้นที่สังคมและสาธารณะ เพื่อให้เกิดการเพิ่มรายได้และสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการการประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลเมืองลำพูน
- 2) เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุผู้ประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ในเทศบาลเมืองลำพูน
- 3) เพื่อถ่ายทอดและสร้างเครือข่ายสัมมาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุผู้ประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ในเทศบาลเมืองลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดง ความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติของการประดิษฐ์คิด กระบวนการสร้างสรรค์การประดิษฐ์คิด แสดน ดวงในจังหวัดลำพูน

2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยศึกษาการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มสมาชิกของผู้สูงอายุในเทศบาลเมือง ลำพูนที่มีต่อการประดิษฐ์คิด แสดนดวง พื้นที่วิจัย 17 ชุมชน คือ 1.ชุมชนช่างฆ้อง 2.ชุมชนจามเทวี 3. ชุมชนมหาวิน 4.ชุมชนสันดอนรอม 5.ชุมชนสันป่ายางหลวง 6.ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ 7.ชุมชนไก่อแก้ว 8.ชุมชนศรีบุญเรือง 9.ชุมชนหนองเส้น 10.ชุมชนชัยมงคล 11.ชุมชนสันป่ายางหน่อม 12.ชุมชนท่า ขามบ้านฮ่อม 13.ชุมชนประตูลี้ 14.ชุมชนบ้านท่า -ท่านาง 15.ชุมชนบ้านหลาย 16. ชุมชนพระคงฤๅษี และ 17. ชุมชนสวนดอก จำนวน 300 ชุด

3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth- interviews) ได้แก่ ประธานชุมชนหรือนักปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่ม ตัวแทนผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่สร้างสรรคงานประดิษฐ์คิด แสดนดวง เพื่อให้ได้ ข้อมูลประวัติความเป็นมาประดิษฐ์คิด ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น กระบวนการ สร้างสรรคงานประดิษฐ์คิด เพื่อนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจของชุมชน จำนวน 20 คน

4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการลงพื้นที่การประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุในการประดิษฐ์คิด แสดนดวงในเทศบาล เมืองลำพูนให้แก่ 17 ชุมชนในเทศบาลต้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และ และจัดกิจกรรมสร้าง เครือข่ายสมาชิกของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนประดิษฐ์คิด แสดนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน ลงนามใน หนังสือข้อตกลง MOU ระหว่าง สถาบันการศึกษา สำนักงานวัฒนธรรม และชุมชนประดิษฐ์คิด แสดนดวง ในเทศบาลเมืองลำพูน

1.ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการประดิษฐ์คิด แสดนดวง ทั้งผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และเครือข่ายทางวัฒนธรรม

2.ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน ได้แก่ ประธานชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรคงานโคม แสดนดวง

3.กลุ่มผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูน จาก 17 ชุมชน ที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ และกิจกรรมสร้างเครือข่ายสมาชิก

4.หน่วยงานและภาคีเครือข่าย ได้แก่ สถาบันการศึกษา สำนักงานวัฒนธรรม และองค์กร ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการสืบสานภูมิปัญญาการประดิษฐ์คิด แสดนดวง

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.เอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย เอกสารราชการ บันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการวิเคราะห์และตีความข้อมูลภาคสนาม

2.แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Guide) ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ท้องถิ่น และกระบวนการสร้างสรรค์งานประดิษฐ์โคมแสนดวง

3.แบบสังเกต ใช้บันทึกพฤติกรรม บรรยากาศ และขั้นตอนการสร้างสรรค์งานประดิษฐ์โคมแสนดวง รวมถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุและเครือข่ายชุมชน

4.แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพและการสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ ตลอดจนการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสัมมาชีพการประดิษฐ์โคมแสนดวงอัตลักษณ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผานวิธีของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยดำเนินการออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1

1) จัดประชุมทีมวิจัย โดยอธิบายรายละเอียดในการเก็บข้อมูลตลอดจนการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำงานในพื้นที่ 17 ชุมชนในอำเภอเมืองลำพูน แก่คณะผู้วิจัย

2) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นประวัติของการประดิษฐ์โคมกระบวนการสร้างสรรค์การประดิษฐ์โคมแสนดวงในจังหวัดลำพูน เพื่อนำมาวิเคราะห์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการประดิษฐ์โคมแสนดวงอัตลักษณ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูน

ระยะที่ 2

3) ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลโดยประสานงานติดต่อคณะวิจัยทั้งหมด ในพื้นที่เป้าหมายและสถานที่เก็บข้อมูล ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของการดำเนินงานวิจัย

4) เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวส่งถึงหน่วยงานที่จะเก็บข้อมูลคือ พื้นที่วิจัย 17 ชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อขอความร่วมมือประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนำแบบสอบถามไปชี้แจงรายละเอียดเบื้องต้นกับผู้บริหารของหน่วยงาน โดยแบบสอบถามในการวิจัยมีทั้งหมด 300 ชุด เมื่อผู้วิจัยได้ชี้แจงกับ

ผู้บริหารของหน่วยงานแล้ว จึงเดินทางลงพื้นที่วิจัยเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

5) ประชุมจัดเตรียมพื้นที่ ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพกลุ่มผู้สูงอายุในการประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน กำหนดวันเวลาและสถานที่ดำเนินกิจกรรม

6) ส่งเคราะห์ข้อมูลการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพกลุ่มผู้สูงอายุในการประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพกลุ่มผู้สูงอายุในการประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน
ระยะที่ 3

7) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามใน 17 ชุมชน ทั้ง 17 แห่ง โดยปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ ตามการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพกลุ่มผู้สูงอายุในการประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูนเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์

8) ลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับถึงประวัติของการประดิษฐ์โคม กระบวนการสร้างสรรค์การประดิษฐ์โคมแสนดวงในจังหวัดลำพูน

ระยะที่ 4

9) ถ่ายทอดองค์ความรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน

10) จัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายสัมมาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างเครือข่ายสัมมาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน

11) เผยแพร่งานวิจัย ผ่านสิ่งพิมพ์วารสาร / บทความและการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑)การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.1) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน พร้อมทั้งลงรหัส (Coding Form) โดยแยกเป็นประเด็นสำคัญแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ

1.2) กำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ย โดยแบ่งออกช่วง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

1.3) เมื่อได้ทราบถึงเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ พร้อมทั้งความหมายของค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเพียงพอของข้อมูล ข้อมูลที่ได้สามารถตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลอีกครั้ง โดยการสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปเป็นการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ มุ่งเน้นการวิเคราะห์จากแบบประเมินผล ใน 2 ช่องทาง คือ การประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การเสริมสร้างสัมมาชีพการประดิษฐ์คิดแสดวงอัตลักษณ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุในเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” จำแนกได้ดังนี้

1.เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 75.89 ขณะที่เพศชายมีเพียง 68 คน คิดเป็นร้อยละ 24.11 ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการผลิตคิดแสดวงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของชุมชน

2.อายุ พบว่า กลุ่มอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือช่วง 61–70 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 40.07 รองลงมาคือกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 70 ปี จำนวน 71 คน (ร้อยละ 25.18) เมื่อรวมกันแล้ว

คิดเป็นร้อยละ 65.25 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นกำลังหลักในการผลิตโคม โดยยังคงมีความสามารถในการทำงาน เป็นตัวอย่างของการสูงวัยอย่างมีพลัง

3.ระดับการศึกษา พบว่าระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 39.72) รองลงมาคือระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 32.98) สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตโคมมีพื้นฐานความรู้ในระดับที่สามารถเรียนรู้ ทบทวน และฝึกฝนงานหัตถกรรมได้อย่างเหมาะสม แม้ส่วนหนึ่งจะมีระดับการศึกษาสูงถึงระดับปริญญาตรีหรือมากกว่านั้น (รวมร้อยละ 27.31) แต่ภูมิปัญญา และทักษะการผลิตโคมมักมาจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มากกว่าการเรียนรู้ในระบบการศึกษา

4.ประสบการณ์การผลิตโคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การผลิตโคม ในช่วง 6–10 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 49.65 และกลุ่มที่มีประสบการณ์ 1–5 ปี มีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 42.55 แสดงถึงความต่อเนื่องของการสืบทอดทักษะจากรุ่นก่อนหน้า ทั้งยัง สะท้อนว่าการผลิตโคมแสนดวงยังคงเป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจสำหรับคนรุ่นใหม่หรือผู้สูงอายุที่ เพิ่งเข้ามามีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ของประชาชนในเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 17 ชุมชน จำนวน 300 คน โดยได้สำรวจ ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับองค์ความรู้และกระบวนการประดิษฐ์โคมแสนดวงของผู้สูงอายุ และการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

1) จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูนเกี่ยวกับ องค์ความรู้และกระบวนการประดิษฐ์โคมแสนดวงของผู้สูงอายุ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในระดับ “มาก” ถึง “มากที่สุด” เกี่ยวกับองค์ความรู้และกระบวนการประดิษฐ์โคมแสนดวงของผู้สูงอายุ โดย ประเด็นที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ “การผลิตโคมแสนดวงต้องอาศัยความละเอียดและความปราณีต” ($\bar{X} = 4.32$) สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในคุณค่าของงานหัตถกรรมท้องถิ่นที่ต้องใช้ทักษะและความตั้งใจสูง รองลงมาคือ “มีความภาคภูมิใจในทักษะการทำโคมแสนดวงของตนเอง” ($\bar{X} = 4.30$) ซึ่งแสดงถึงความผูกพันและการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมของผู้ผลิต ขณะที่ประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ “มีทักษะในการออกแบบลวดลายโคมแสนดวง” ($\bar{X} = 4.10$) แม้ยังอยู่ในระดับความคิดเห็น “มาก” แต่บ่งชี้ถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบอย่างต่อเนื่อง.

2) ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพ ของกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.63) สะท้อนถึงทัศนคติเชิงบวกและการสนับสนุนแนวทางการพัฒนาสัมมาชีพของ ผู้สูงอายุอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นการสนับสนุนวัตถุดิบจากภาครัฐ ($\bar{X} = 4.47$) การรวมกลุ่ม ผู้สูงอายุเพื่อสร้างรายได้ ($\bar{X} = 4.46$) และการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ผ่านการจัดอบรม ($\bar{X} =$

4.44) แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทรัฐ ความสำคัญของเศรษฐกิจฐานราก และการสืบสานภูมิปัญญาเพื่อความยั่งยืนในชุมชน

องค์ความรู้และกระบวนการการประดิษฐ์โคมแสนดวงอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ พบว่า เทศกาล “โคมแสนดวง” ณ เมืองลำพูน เป็นงานวัฒนธรรมร่วมสมัยที่เชื่อมโยงรากเหง้าทางศาสนา และประเพณีล้านนาเข้ากับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจัดขึ้นในช่วง ประเพณียี่เป็ง ซึ่งตรงกับเทศกาลลอยกระทงของภาคเหนือ จุดมุ่งหมายสำคัญของงานนี้ คือการน้อม ถวายพุทธบูชาแด่พระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร และถวายสักการะแด่พระ นางจามเทวี ปฐมกษัตริย์แห่งนครหริภุญชัย

กิจกรรมสำคัญในเทศกาล ได้แก่ การประดับตกแต่งเมืองด้วย “โคมแสนดวง” และผาง ประทีปนับไม่ถ้วน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยแสงสว่างอันงดงามในยามค่ำคืน แสดงถึงศรัทธา ของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธศาสนาและสื่อถึงความหวังในชีวิตที่รุ่งเรือง ความสว่างจากโคมยังถูก ตีความในทางพุทธว่าเป็น “แสงแห่งปัญญา” ซึ่งช่วยชี้นำชีวิตให้ร่มเย็น ผาสุก ผู้ร่วมงานสามารถเขียน ชื่อและคำอธิษฐานลงบนโคมและนำไปแขวน ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย เพื่อเป็นพุทธบูชาและสร้าง ความเป็นสิริมงคล จุดเริ่มต้นของเทศกาล “โคมแสนดวง” สะท้อนรากฐานทางวัฒนธรรมอันลึกซึ้ง โดยในอดีตการถวายประทีป ณ วัดพระธาตุหริภุญชัยเป็นหน้าที่ของเจ้าผู้ครองนครลำพูน ต่อมาในปี พ.ศ. 2452 พระราชชายาเจ้าดารารัศมี ได้เสด็จมาเยี่ยมเจ้านายลำพูนและได้ถวายผ้าไตรพร้อม ประทีปพันดวงบูชาพระธาตุ เหตุการณ์นี้จึงเป็นต้นแบบในการฟื้นฟูประเพณีดังกล่าวในปี พ.ศ. 2555 เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ในปีแรกมีการประดิษฐ์โคมจำนวน 1,000 ดวง แต่ด้วยความ สนใจจากประชาชนที่หลั่งไหลมาร่วมงาน ทำให้มีจำนวนโคมเพิ่มเป็น 3,000 ดวงในปีต่อมา และ กลายเป็น 5,000 ดวงในปีที่สาม จนกระทั่งถึงปีที่ห้าของการจัดงาน เทศกาลนี้ได้รับการขนานนามว่า “โคมแสนดวง” กลายเป็นงานใหญ่ประจำปีของจังหวัดลำพูน

กระบวนการผลิตโคม การผลิตโคมแสนดวงอาศัยวัสดุจากธรรมชาติและในท้องถิ่น เช่น ไม้ ไม้ไผ่ กระดาษสา สีธรรมชาติ และกาบแป้งข้าวเหนียว การขึ้นโครงโคม การออกแบบลวดลาย ตลอดจน การตกแต่งแสดงถึงความละเอียดอ่อนและความเข้าใจในศิลปะท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทุกขั้นตอน สะท้อนถึงองค์ความรู้แบบองค์รวมที่ผสมผสานทักษะช่าง ความเชื่อ และคุณค่าเชิงจิตวิญญาณ

1.การจัดเตรียมวัสดุและเครื่องมือพื้นฐาน วัสดุหลักประกอบด้วยไม้ไผ่ กระดาษสา กาบแป้ง ข้าวเหนียว สีธรรมชาติ เส้นด้าย กระดาษสี หรือวัสดุธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ใบไม้แห้ง เครื่องมือที่ใช้มี เพียงของพื้นฐาน เช่น มีดเหลาไม้ กรรไกร พู่กัน กาวยาง และแม่พิมพ์ลวดลาย

2.ขั้นตอนการออกแบบลวดลายและโครงสร้าง การออกแบบโคมต้องคำนึงถึงความหมาย ทางวัฒนธรรม เช่น ลายดอกไม้ ลายเจดีย์ ลายสัตว์หิมพานต์ ซึ่งล้วนสะท้อนคติความเชื่อของล้านนา จากนั้นจึงกำหนดรูปร่างของโครงโคม เช่น ทรงกลม ทรงแปดเหลี่ยม หรือทรงกระบอก แล้วขึ้นโครง ด้วยไม้ไผ่ที่เหลาอย่างประณีต

3.กระบวนการผลิต เริ่มจากการเหลาไม้ไฟให้ได้ขนาด ขึ้นโครงโดยการมัดเส้นไม้ไฟให้เป็นรูปทรงตามที่ต้องการ หุ้มโครงด้วยกระดาษสาหรือกระดาษแก้ว ทากาวให้เรียบ ตกแต่งด้วยลวดลายกระดาษสี วาดด้วยฟู่กัน หรือประดับด้วยดอกไม้ ปล่อยให้แห้งในที่ร่ม เพื่อรักษาสีและโครงสร้าง ตรวจสอบความแข็งแรง ติดหางโคม ติดด้ามสำหรับแขวนหรือถือ

4.การถ่ายทอดองค์ความรู้ ความรู้เรื่องการทำโคมล้านนามักถ่ายทอดผ่านครอบครัว ชุมชน และกิจกรรมของวัด โดยผู้สูงอายุมีบทบาทเป็น “ครูภูมิปัญญา” ถ่ายทอดความรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง การเล่าเรื่อง และการจัดเวิร์กชอปให้แก่คนรุ่นใหม่ กระบวนการถ่ายทอดนี้ช่วยรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรม และสร้างพื้นที่การเรียนรู้ข้ามรุ่นในชุมชน

กระบวนการเสริมสร้างสัมมาชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุผู้ประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน ผลการวิจัยพบว่า “สัมมาชีพ” หมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียน และสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม โดยการประดิษฐ์โคมแสนดวงของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูน ได้รับการส่งเสริมให้เป็นกิจกรรมสัมมาชีพบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ

1.ความหมายและบทบาทของสัมมาชีพในบริบทของโคมแสนดวง สัมมาชีพเป็นแนวคิดเชิงพุทธที่เน้นอาชีพสุจริตและไม่เบียดเบียนผู้อื่น การประดิษฐ์โคมแสนดวงของชาวล้านนา โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ถือเป็นรูปแบบของสัมมาชีพที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณ

2 สัมมาชีพเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โคมแสนดวงถูกพัฒนาให้มีรูปแบบทันสมัย เช่น โคมจิ๋ว โคมตั้งโต๊ะ หรือโคมจากวัสดุรีไซเคิล สะท้อนอัตลักษณ์ล้านนา สามารถจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีเรื่องราวผ่านบรรจุภัณฑ์และการออกแบบที่ทันสมัย ตอบโจทย์เศรษฐกิจสร้างสรรค์

3.สัมมาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่น เช่น ไม้ไฟ กระดาษสา หรือเศษวัสดุ เพื่อลดต้นทุนการผลิต การรวมกลุ่มผลิตโคมอย่างไม่แข่งขันรุนแรง และการดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ สะท้อนหลักพอเพียงที่สร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลให้ผู้สูงอายุ

4.สัมมาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์พุทธ กิจกรรมการประดิษฐ์โคมถือเป็นการสร้างคุณค่าทางจิตใจ ความภูมิใจ ความมีสมาธิ ความสงบ เป็นกิจกรรมที่ไม่เบียดเบียนทรัพยากรและเสริมสร้างความเมตตา

5.กิจกรรมอบรมเพื่อพัฒนาสัมมาชีพ ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมให้กับประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน โดยมีการบรรยายจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผศ.ดร.นิกร ยาอินตา บรรยายเรื่อง “โคมแสนดวง: สัมมาชีพภูมิปัญญาผู้สูงวัย สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” และ อ.ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์ จัดกิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “แนวทางพัฒนาสัมมาชีพบนฐานภูมิปัญญาผู้สูงวัยเพื่อความยั่งยืน” พบว่า “โคมแสนดวง” ว่าเป็นประเพณีร่วมสมัยที่เกิดจากการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมของชาวล้านนา เข้ากับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีต้นกำเนิดจากพิธีบูชาพระธาตุหริภุญชัยในเทศกาลยี่เป็งของจังหวัดลำพูน ซึ่งต่อมาได้รับการพัฒนาให้มีบทบาททางวัฒนธรรม ศิลปะ ศาสนา และเศรษฐกิจอย่าง

กว้างขวาง แสงของโคมที่ประดับทั่วเมืองจึงไม่ใช่เพียงเครื่องตกแต่ง แต่เป็นสัญลักษณ์ของ “แสงแห่งปัญญา” และ “แสงแห่งศรัทธา” ที่สะท้อนความสามัคคีและอัตลักษณ์ของชุมชน ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองลำพูนมีบทบาทสำคัญในฐานะ “ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น” ผ่านการสาธิตและฝึกสอนการทำโคมอย่างพิถีพิถัน ตั้งแต่การเลือกวัสดุพื้นบ้าน เช่น ไม้ไผ่ กระดาษสา ไปจนถึงการออกแบบลวดลายที่สะท้อนเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนา การรวมกลุ่มผู้สูงวัยเพื่อผลิตโคมจึงเป็นรูปแบบของกลุ่มอาชีพที่ไม่เพียงสร้างรายได้ แต่ยังเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง ส่งผลต่อสุขภาวะจิตใจ และช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัยภายในชุมชน แนวคิด “โคมแสนดวง” ยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน 4 มิติ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ การผลิตโคมกลายเป็นแหล่งรายได้ใหม่ ส่งเสริมห่วงโซ่อุปทานในชุมชน มิติทางสังคม สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ และส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในกิจกรรมส่วนรวม มิติทางวัฒนธรรม เป็นการอนุรักษ์และต่อยอดมรดกภูมิปัญญาล้านนาอย่างสร้างสรรค์ มิติทางสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการใช้วัสดุธรรมชาติและแนวทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

วันที่ 21 เมษายน 2568 จึงมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหัวข้อ “AI x BRAND x Customer Journey” โดย อ.ดร.สัชนูเศรษฐ์ เรืองเดชสุวรรณ เพื่อพัฒนาแนวคิดสร้างแบรนด์ของโคมแสนดวงให้ทันสมัย มีประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจเรื่องแบรนด์ในฐานะประสบการณ์และคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ การใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภคและออกแบบการสื่อสาร การประยุกต์แนวคิด Customer Journey กับสื่อประชาสัมพันธ์ การออกแบบแบรนด์ผ่าน Storytelling และการสื่อสารอัตลักษณ์โคมแสนดวง และการใช้ช่องทางออนไลน์ (Facebook, LINE OA, Shopee) ในการขยายตลาด

ถ่ายทอดและสร้างเครือข่ายสมาชิกของกลุ่มผู้สูงอายุผู้ประดิษฐ์โคมแสนดวงในเทศบาลเมืองลำพูน

การดำเนินงานของโครงการมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประดิษฐ์โคมแสนดวงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสมาชิกที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ 2 ด้านหลัก ดังนี้

- 1.ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการประดิษฐ์โคมแสนดวง มุ่งเน้นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านผู้สูงอายุที่ได้รับการยกย่องเป็น “ครูภูมิปัญญา” ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดทักษะและความรู้แก่คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเยาวชนและนิสิตนักศึกษา กิจกรรมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 21 มิถุนายน 2568 ณ หอศิลป์สลาเลื่อง มีผู้สูงอายุจากชุมชนสันป่ายางหลวงและชุมชนจามเทวีร่วมเป็นวิทยากร ถ่ายทอดทั้งเทคนิคการประดิษฐ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของโคมแสนดวง กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะเชิงหัตถกรรม แต่ยังสร้างพื้นที่ของการเรียนรู้ระหว่างวัย (intergenerational learning) ทำให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มความภาคภูมิใจให้แก่ผู้สูงอายุ และเป็นการส่งเสริมสถานะของผู้สูงอายุในฐานะแหล่งความรู้ของชุมชน

2.ด้านการสร้างเครือข่ายสัมมาชีพ คณะวิจัยให้ความสำคัญกับการจัดตั้งเครือข่ายสัมมาชีพผู้สูงอายุ โดยวางแผนจัดประชุมความร่วมมือเพื่อจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับชุมชนและหน่วยงานภาคี อาทิ สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน เทศบาลเมืองลำพูน และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน ในวันที่ 16 กรกฎาคม 2568 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป้าหมายคือการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพในชุมชนต่าง ๆ เช่น ชุมชนจามเทวี มหาวัน และชัยมงคล ให้สามารถบริหารจัดการร่วมกันในด้านการผลิต ทรัพยากร และการตลาด โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook และ TikTok เพื่อขยายตลาดและเข้าถึงผู้บริโภครุ่นใหม่ แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรม และยกระดับอาชีพของผู้สูงอายุให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การศึกษาพบว่า เทศกาล “โคมแสนดวง” ณ จังหวัดลำพูน เป็นงานวัฒนธรรมร่วมสมัยที่ผสมผสานวิทยาศาสตร์ทางศาสนา ประเพณีล้านนา และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระบรมสารีริกธาตุ และถวายเป็นสักการะแด่พระนางจามเทวี โดย กระบวนการผลิตโคมแสนดวงอาศัยวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ กระจาดสา และสีธรรมชาติ โดยมีขั้นตอนที่ประณีต ตั้งแต่การออกแบบลวดลาย ขึ้นโครง หุ้มกระจาด ตกแต่ง จนถึงการประกอบเพื่อใช้งาน พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านครอบครัว วัด และกิจกรรมเวิร์กช็อป โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เป็น “ครูภูมิปัญญา” ผู้สูงอายุจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้ถ่ายทอด สะท้อนให้เห็นถึงพลังทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างอัตลักษณ์และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ งานของ ญาดาวิมินทร์ พิชทองกลาง และ ประทีป พิชทองกลาง ยืนยันว่าโคมล้านนาเป็นศิลปะที่สะท้อนความเชื่อผสมผสานระหว่างพุทธและพราหมณ์ และสามารถแบ่งรูปแบบและลวดลายได้อย่างหลากหลาย ทั้งยังมีการพัฒนาโคมจากรูปแบบดั้งเดิมสู่แบบประยุกต์ ซึ่งสอดคล้องกับการประดิษฐ์โคมในเทศบาลเมืองลำพูนที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ ขณะเดียวกันก็เปิดรับแนวคิดสมัยใหม่เพื่อเพิ่มศักยภาพในการตลาด (ญาดาวิมินทร์ พิชทองกลางและประทีป พิชทองกลาง, 2560 : 178-216) นอกจากนี้ การศึกษาของ พระศรีณยู สิริเมโธ ชี้ว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยผ่านการจัดกลุ่มผลิตและการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบ “ครูภูมิปัญญา” ที่พบในการศึกษานี้ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้พิการ และคนตกงาน ซึ่งเสริมมิติของ “สัมมาชีพเพื่อสังคม” (พระศรีณยู สิริเมโธ (หมื่นอ้าย, 2565)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สัมมาชีพ” คือ อาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียน และสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม โดยการประดิษฐ์โคมแสนดวงของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูนถูกพัฒนาเป็นกิจกรรมสัมมาชีพที่สร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ สรุปได้ 5

ประเด็นสำคัญ ดังนี้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา โคมแสนดวงเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้และค่านิยม ล้วนผ่านผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ สร้างสรรค์และทันสมัย พัฒนาโคมให้ตอบโจทย์ตลาด เช่น โคมจิ๋ว โคมรีไซเคิล พร้อมการเล่าเรื่องและการตลาดออนไลน์ พอเพียงและพึ่งตนเอง ใช้วัสดุท้องถิ่น ลด ต้นทุน รวมกลุ่มผลิตแบบไม่แข่งขันรุนแรง เสริมจิตใจและไม่เบียดเบียน การทำโคมช่วยฝึกสมาธิ สร้างความสงบ และเชื่อมโยงคุณค่าทางพุทธธรรม และอบรมและพัฒนาอย่างยั่งยืน จัดอบรมเชิง ปฏิบัติการและส่งเสริมการสร้างแบรนด์ผ่านแนวคิดใหม่ ๆ เช่น AI และ Customer Journey สอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของ สรัญญา จุฑานิล ต่างเน้นย้ำถึงความสำคัญของ “ผู้นำชุมชน” และ “กระบวนการขับเคลื่อนที่มีโครงสร้างและเครือข่ายชัดเจน” โดยระบุว่า ความสำเร็จของ สัมมาชีพขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน การเรียนรู้ร่วมกัน และการจัดการทุนชุมชน ซึ่งเป็น หัวใจสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มโคมแสนดวงในลำพูน ทั้งยังมีแผนบูรณาการกับหน่วยงานรัฐ เช่น เทศบาลและสภากาชาดจังหวัด (สรัญญา จุฑานิล, 2556) อีกทั้ง งานของ ศุภกร สมมิตร และ ทศ นัย ดำรงหัด ให้ข้อเสนอแนะด้านการออกแบบโคมล้านนาร่วมสมัยที่สามารถพับเก็บได้และลดต้นทุนการ ผลิต ซึ่งเป็นแนวทางที่อาจนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โคมแสนดวงในอนาคต โดยเฉพาะการ ตอบสนองตลาดนักท่องเที่ยวและตลาดออนไลน์ที่ต้องการความสะดวกและมีความแปลกใหม่ ในขณะที่ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ล้านนาไว้อย่างโดดเด่น (ศุภกร สมมิตร, 2566 : 49-67)

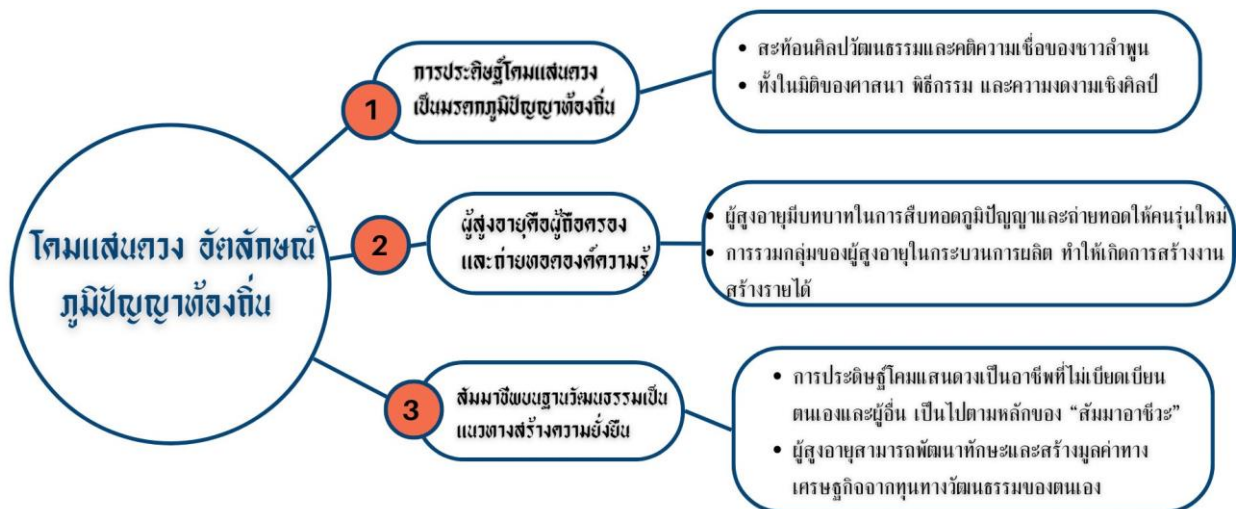
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 คณะทีมงานวิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ ความรู้และสร้างเครือข่าย มุ่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูน ด้วยการใช้ภูมิปัญญาการ ประดิษฐ์โคมแสนดวงเป็นเครื่องมือสร้างสัมมาชีพอย่างยั่งยืน โดยเน้น 2 ด้านหลัก คือ

1. ถ่ายทอดองค์ความรู้ผู้สูงอายุทำหน้าที่ “ครูภูมิปัญญา” ถ่ายทอดเทคนิคและคุณค่าทาง วัฒนธรรมของโคมให้คนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามรุ่นและยกระดับ บทบาทผู้สูงวัยในชุมชน

2. สร้างเครือข่ายสัมมาชีพ จัดทำ MOU กับภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน ต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีและช่องทางออนไลน์ในการบริหารจัดการตลาด เพื่อยกระดับอาชีพผู้สูงอายุสู่ ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์สอดคล้องกับ การศึกษาของ พระดาวเหนือ บุตรสีทา และ พระสุกิจ สัจฉิ ณ โณ เน้นรูปแบบการจัดการเครือข่ายที่มีความยืดหยุ่นและความต่อเนื่อง เช่น การให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการกำหนดบทบาท การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความไว้วางใจ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เครือข่ายผู้ ประดิษฐ์โคมในลำพูนควรพัฒนารูปแบบการจัดการองค์กรชุมชนให้สามารถปรับตัวได้ต่อความ เปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในระยะยาว (พระดาวเหนือ บุตรสีทา, 2557)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสัมมาชีพการประดิษฐ์โคมแสนดวงอัตลักษณ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายองค์ความรู้จากได้ดังนี้

1.การประดิษฐ์โคมแสนดวงเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น โคมแสนดวงเป็นหัตถกรรมพื้นถิ่นที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวลำพูน โดยเฉพาะในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การถวายโคมในเทศกาลยี่เป็งซึ่งสื่อถึงแสงสว่างแห่งปัญญา การผลิตโคมต้องใช้ความรู้เฉพาะด้าน ตั้งแต่วัสดุธรรมชาติ การออกแบบลวดลาย ไปจนถึงกระบวนการประดิษฐ์ที่ละเอียดอ่อน ทั้งหมดเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชน

2.ผู้สูงอายุคือผู้ถือครองและถ่ายทอดองค์ความรู้ ผู้สูงอายุในชุมชนลำพูนมีบทบาทสำคัญในการสืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำโคม ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลต่อการสร้างคุณค่าในตนเองและความภาคภูมิใจในบทบาททางสังคม การรวมกลุ่มผลิตโคมของผู้สูงอายุช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน และเสริมสร้างชุมชนให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และความร่วมมือ

3.สัมมาชีพบนฐานวัฒนธรรมเป็นแนวทางสร้างความยั่งยืน การประดิษฐ์โคมแสนดวงเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับหลักสัมมาอาชีพะในพระพุทธศาสนา เป็นงานที่ใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและไม่พึ่งพาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โคมแสนดวงยังสามารถต่อยอดสู่

ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ของชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). กรมกิจการผู้สูงอายุ. {ออนไลน์}. แหล่งข้อมูล:
<https://www.dop.go.th> กองบรรณาธิการและสำนักมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). อาคารนิทรรศการและบริการทางการศึกษา ชั้น 3 ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย 14 ถนนเทียมร่วมมิตร เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310, หน้า 66–77.
- ญาดาวิมินทร์ พิชทองกลาง, & ประทีป พิชทองกลาง. (2560). โคมล้านนา: รูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิมและประยุกต์สมัยใหม่เชิงพาณิชย์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 43(2), 178–216.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2559) การจัดการความรู้และภูมิปัญญา. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพชรธรรมนาสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระศรีณยู สิริเมธ (หมื่นอ้าย). (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชนผลิตโคมของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดลำพูน. (2567).
- ศุภกร สมมิตร. (2566). การออกแบบสร้างสรรค์นวัตกรรมโคมล้านนาร่วมสมัยสำหรับผู้ประกอบการในชุมชนเมืองสาทรหลวง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจัย, 22(2), 49–67.
- สร้อยญา จุฑานิล. (2556). การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์. (2562) คลังการโคมหลากสีสัน “เทศกาลโคมแสนดวงลำพูน” ที่วัดพระธาตุหริภุญชัย จ.ลำพูน. {ออนไลน์}. แหล่งข้อมูล
<https://mgronline.com/travel/detail>
- สำนักงานเทศบาลเมืองลำพูน. (2566). โคมแสนดวงที่เมืองลำพูน: มหัศจรรย์โคมล้านนา สู่คุณค่าทางวัฒนธรรม. {ออนไลน์}. แหล่งข้อมูล <https://lamphuncity.go.th/44721/>
- หทัยชนก คตะสมบุรณ์. (2562). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดชัยนาท. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัย

สงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 57–70.

ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580. (2568.). {ออนไลน์}. แหล่งข้อมูล:

https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1539326153-138_0.pdf

แผนพัฒนาจังหวัด (พ.ศ. 2566–2570). (ม.ป.ป.). {ออนไลน์}. แหล่งข้อมูล:

<https://www.lamphun.go.th>

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). (2568). {ออนไลน์}.

แหล่งข้อมูล:

https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf